

Miasta są najbardziej złożoną strukturą antropologiczną, w której zachodzi wielość zjawisk, które z naukowego punktu widzenia nazwalibyśmy interdyscyplinarnymi. To właśnie fascynuje oraz zachęca do pogłębionych badań nad funkcjonowaniem i kierunkami rozwoju miast. W niniejszej książce autorzy dokonują próby inwentaryzacji najważniejszych gospodarczych, społecznych i przestrzennych zjawisk zachodzących w wielkich miastach. Jest to próba całościowego spojrzenia na wielość problemów zachodzących w miastach w taki sposób, aby poszczególne rozdziały stanowiły kompleksowy obraz współczesnych miast wraz ze wskazaniem najważniejszych dylematów dotyczących ich funkcjonowania.

Książka stanowi owoc pracy naukowej Katedry Gospodarki i Administracji Publicznej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, których nadrzędnym obszarem jest „Zarządzanie publiczne”. Badania w tym obszarze są prowadzone przez Katedrę od wielu lat, dlatego też jednym z istotniejszych problemów, jaki jest podnoszony w niniejszej książce są działania administracji publicznej różnych poziomów w odniesieniu do miast.

Niezależnie od faktu, iż istotna część zjawisk zachodzących w miastach ma charakter samorządny, działania administracji publicznej odnoszące się do miast należą do jednych z najbardziej strategicznych rodzajów polityki publicznej. Działania te wpływają na sytuację kluczowych odbiorców usług publicznych, a wielość i nierzadko sprzeczność oczekiwań co do realizacji określonych działań wymaga zręczności w podejmowaniu decyzji przez rządzących. Miasta mają strategiczne znaczenie dla administracji publicznej wielu poziomów, stąd też propozycje różnych perspektyw postrzegania miast: od miast globalnych, poprzez rolę miast w budowaniu przewagi konkurencyjnej gospodarki narodowej, politykę regionalną, aż do działań o charakterze lokalnym.

Książka jest głównie przeznaczona dla osób profesjonalnie zajmujących się problematyką funkcjonowania miast, polityką publiczną, może być również przydatna dla studentów zarządzania publicznego, administracji, gospodarki publicznej, polityki społecznej, ekonomii i zarządzania.

Prof. dr hab. inż arch. Aleksander Böhm - pracownik Politechniki Krakowskiej od 50 lat, specjalizuje się w architekturze krajobrazu. Autor lub współautor, a często kierownik zespołu autorskiego około 120 opracowań studialnych, planów i ekspertyz krajobrazowych. Działalność zawodowa zaowocowała wieloma projektami architektonicznymi, architektoniczno-krajobrazowymi oraz planami zagospodarowania przestrzennego - w tym Nagrodą Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego za całokształt dorobku w 2014 r. Specjalizacja badawcza: historia rozwoju miast, modele przestrzennego rozwoju miast, architektura krajobrazu, polityka lokalna w obszarze planowania i zagospodarowania przestrzennego, e-mail: abohm@wp.pl

Prof. dr hab. Jerzy Hausner - Katedra Gospodarki i Administracji Publicznej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, profesor, doktor habilitowany nauk ekonomicznych, profesor zwyczajny. Członek Rady Polityki Pieniężnej (kadencja: 24.01.2010-24.01.2016). Członek Komitetu Nauk Ekonomicznych PAN. Od 2014 r. działa w Bruegel, Brussels European and Global Economic Laboratory. Od 2015 r. członek Polskiego Komitetu do spraw UNESCO, e-mail: hausnerj@uek.krakow.pl

Prof. dr hab. Anna Karwińska - kierownik Katedry Socjologii, Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, autorka (współautorka) ekspertyz dotyczących jakości życia w mieście. Kierownik licznych badań dotyczących problematyki miasta i procesów urbanizacji. Jest autorką ponad 200 publikacji w języku polskim i angielskim. Specjalizacja badawcza: socjologia miasta i przestrzeni; procesy przemian społecznych, socjologia kultury, socjologia stosunków międzynarodowych, e-mail: anna.karwinska@uek.krakow.pl

Dr hab. Jacek Klich, prof. UEK - Katedra Gospodarki i Administracji Publicznej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, profesor Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, pracownik Katedry Gospodarki i Administracji Publicznej. Specjalizacja badawcza: zarządzanie w sektorze ochrony zdrowia, restrukturyzacja samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej, przedsiębiorczość, sektor małych i średnich przedsiębiorstw, innowacje, gospodarka i administracja publiczna, e-mail: klichj@uek.krakow.pl

Dr hab. Stanisław Mazur. prof. UEK - Kierownik Katedry Gospodarki i Administracji tego Uniwersytetu. Absolwent Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego, kierunku Nauki Polityczne. Autor ponad 150 publikacji naukowych oraz 120 ekspertyz. Specjalizacja badawcza: administracja publiczna, zarządzanie publiczne, organizacyjne uczenie się, analiza polityk publicznych, e-mail: mazurs@uek.krakow.pl

Dr Jarosław Bober - Katedra Gospodarki i Administracji Publicznej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, ekspert i kierownik kilkunastu krajowych i zagranicznych projektów badawczych i wdrożeniowych adresowanych do jednostek administracji publicznej, związanych z zarządzaniem jednostkami samorządowymi, rozwojem gospodarczym oraz ekonomią i przedsiębiorczością społeczną. Specjalizacja badawcza: administracja i gospodarka samorządowa, zarządzanie publiczne oraz zarządzanie strategiczne w sektorze publicznym, e-mail: boberjar@uek.krakow.pl

Dr Bartłomiej Biga - Katedra Gospodarki i Administracji Publicznej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, adwokat, doktor nauk ekonomicznych, absolwent kierunków prawo oraz administracja na Uniwersytecie Jagiellońskim. Specjalizacja badawcza: ekonomiczna analiza prawa, prawo własności intelektualnej, efektywność polityk publicznych, działania na rzecz poprawy jakości legislacji, ekonomia kultury, e-mail: bigab@uek.krakow.pl

Dr Maciej Frączek - Katedra Gospodarki i Administracji Publicznej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, autor i współautor ok. 70 publikacji (przede wszystkim z obszaru rynku pracy, polityki zatrudnienia, ekonomii społecznej). Uczestnik kilkudziesięciu projektów związanych z rynkiem pracy, rozwojem lokalnym i instytucjonalnym, ekonomią społeczną. Specjalizacja badawcza: rynek pracy, bezrobocie, polityka zatrudnienia i rynku pracy, polityka społeczna, ekonomia społeczna, gospodarka i administracja publiczna, analiza polityk publicznych, e-mail: maciej.fraczek@uek.krakow.pl

Dr Tomasz Geodecki - Katedra Gospodarki i Administracji Publicznej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie. Jest autorem publikacji naukowych z dziedziny konkurencyjności i innowacyjności gospodarki. W ramach współpracy z Małopolską Szkołą Administracji Publicznej nadzoruje przebieg wdrażania komponentów dydaktycznych i badawczych projektów finansowanych z funduszy UE. Specjalizacja badawcza: polityka innowacyjna, rozwój gospodarczy, polityka Unii Europejskiej, analiza

polityk publicznych, e-mail: tomasz.geodecki@uek.krakow.pl

Dr Piotr Kopyciński - Katedra Gospodarki i Administracji Publicznej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie. Uczestnik projektów badawczo-wdrożeniowych w dziedzinie analizy polityk publicznych, innowacji i rozwoju regionalnego oraz autor publikacji z tego zakresu. Specjalizacja badawcza: analiza polityk publicznych, innowacyjność, rozwój lokalny i regionalny, samorząd terytorialny, instytucjonalne uwarunkowania rozwoju, e-mail: piotr.kopycinski@uek.krakow.pl

Dr Michał Kudłacz - Katedra Gospodarki i Administracji Publicznej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Autor i współautor kilkudziesięciu publikacji związanych głównie z problematyką rozwoju wielkich miast, a także polityki rozwoju lokalnego i regionalnego. Zrealizował kilkadziesiąt projektów krajowych i międzynarodowych, w kilku jako kierownik, współpracując z samorządami, administracją rządową, przedsiębiorstwami i organizacjami pozarządowymi. Specjalizacja badawcza: procesy metropolizacji i globalizacji, rozwój regionalny, funkcjonowanie i rozwój metropolii, polityka rozwoju lokalnego, programowanie rozwoju terytorialnego, ekonomia wartości, e-mail: michal.kudlacz@uek.krakow.pl

Jakub Głowacki - Katedra Gospodarki i Administracji Publicznej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, członek zarządu Małopolskiego Funduszu Ekonomii Społecznej; wcześniej doświadczenia zawodowe zdobywał w Capgemini oraz w Małopolskiej Szkole Administracji Publicznej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie; uczestnik wielu projektów badawczo-wdrożeniowych, m.in. z zakresu ekonomii społecznej, rozwoju regionalnego czy analizy polityk publicznych. Specjalizacja badawcza: ekonomia kultury, audyt społeczny, samorząd terytorialny, ewaluację polityk publicznych, e-mail: jakub.glowacki@uek.krakow.pl

Maciej Gnela - Katedra Prawa Administracyjnego i Zamówień Publicznych Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, autor kilkunastu publikacji z zakresu prawa zamówień publicznych oraz podręcznika z podstaw prawa dla księgowych. Członek komisji działających przy Stowarzyszeniu Księgowych w Polsce o/Kraków. Specjalizacja badawcza: zamówienia publiczne, prawo cywilne i handlowe, e-mail: maciej.gnela@uek.krakow.pl

Agnieszka Pacut - Katedra Gospodarki i Administracji Publicznej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, współpracuje ściśle z organizacjami pozarządowymi oraz administracją samorządową odnośnie programowania współpracy z NGO. Zrealizowała kilkanaście projektów głównie związanych z problematyką ekonomii społecznej. Specjalizacja badawcza: problematyka komunikacji i partycypacji społecznej, organizacji pozarządowych oraz przedsiębiorczości społecznej, e-mail: pacuta@uek.krakow.pl

Magdalena Pokora - Małopolska Szkoła Administracji Publicznej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, realizowała przedsięwzięcia, w tym projekty międzynarodowe związane głównie z problematyką ekonomii społecznej. Obecnie przygotowuje rozprawę doktorską dotyczącą koncepcji społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw. Specjalizacja badawcza: społeczna odpowiedzialność biznesu, organizacje pozarządowe oraz przedsiębiorczość społeczna, e-mail: pokoram@uek.krakow.pl

Spis treści

Wprowadzenie 11

Część I

ROLA MIAST W BUDOWANIU PRZEWAGI KONKURENCYJNEJ

Rozdział 1

Dlaczego miasta są tak ważne dla rozwoju? - Michał Kudłacz 15

Wprowadzenie 15

1.1. Miasta w literaturze przedmiotu 15

1.2. Uwarunkowania kontekstowe rozwoju metropolii 20

Podsumowanie 25

Literatura 26

Rozdział 2

Najważniejsze historyczne koncepcje (modele) rozwoju miast - Aleksander Böhm 27

Wprowadzenie 27

2.1. Początki miasta jako „miejsca” 28

2.2. Antyk 30

2.2. Średniowiecze 33

2.3. Świat islamu 37

2.4. Renesans 38

2.5. Barok 40

2.6. Anglia, rewolucja przemysłowa i szkoła angielska 42

2.7. Od miasta linearnego do „organiczej decentralizacji” 46

2.8. Stany Zjednoczone 49

Podsumowanie 53

Literatura 54

Część II

POZIOMY POSTRZEGANIA MIAST

Rozdział 3

Metropolie globalne - Michał Kudłacz, Tomasz Geodecki 59

Wprowadzenie 59

3.1. Dominujące zjawiska o charakterze globalnym wpływające na funkcjonowanie metropolii 60

3.2. Dominujące zjawiska o charakterze globalnym a polityka rozwoju miast 63

Podsumowanie 65

Literatura 66

Rozdział 4

Miejsce miast w polityce UE - Jacek Klich, Michał Kudłacz 67

Wprowadzenie 67

- 4.1. Zmieniająca się polityka UE wobec miast 69
 - 4.2. Instytucjonalny wymiar polityki UE wobec miast 71
 - 4.3. Polityka UE a interesy Polski 73
 - 4.4. Miasta w polityce UE 75
 - 4.5. Miasta w polityce sektorowej 76
 - 4.6. Wizja europejskich miast przyszłości 79
- Podsumowanie 81
Literatura 82

Rozdział 5

- Miasta jako narzędzia dla kreowania polityki państwa oraz polityki regionalnej - Michał Kudłacz 85
- Wprowadzenie 85
- 5.1. Miasta jako stymulatory rozwoju gospodarki narodowej 86
 - 5.2. Różne perspektywy postrzegania roli metropolii w procesie rozwoju otoczenia regionalnego 91
- Podsumowanie 98
Literatura 100

Rozdział 6

- Obszary metropolitalne jako wyzwanie dla polityki rozwoju XXI w. - Jarosław Bober 103
- Wprowadzenie 103
- 6.1. Identyfikacja obszarów metropolitalnych 104
 - 6.2. Wyzwania dla zarządzania w obszarach metropolitalnych 108
 - 6.3. Podejście do obszarów metropolitalnych w Polsce - stan i perspektywy 113
- Podsumowanie 118
Literatura 119

Część III

WSPÓŁCZESNE PROBLEMY ZWIĄZANE Z ROZWOJEM MIASTA

Gospodarka

Rozdział 7

- Rynek pracy w metropoliach - Maciej Frączek 123
- Wprowadzenie 123
- 7.1. Uwagi metodyczne 124
 - 7.2. Analiza wybranych wskaźników rynku pracy w polskich metropoliach 125
 - 7.3. Cechy charakterystyczne rynku pracy w metropoliach 128
- Podsumowanie 134
Literatura 136

Rozdział 8

- Znaczenie innowacji w budowaniu konkurencyjności miast - Tomasz Geodecki 139
- Wprowadzenie 139

8.1. Konkurencyjność przedsiębiorstw, gałęzi i gospodarek narodowych. Tło teoretyczne dla konkurencyjności miast i regionów 140
8.2. Terytorialne zakorzenienie procesów innowacyjnych 142
8.3. Współczesne trendy wyznaczające strategie konkurencyjne miast 143
8.4. Polityka na rzecz konkurencyjności miast 147
Podsumowanie 148
Literatura 150

Przestrzeń

Rozdział 9

Polska polityka przestrzenna - Aleksander Böhm 155
Wprowadzenie 155
9.1. Okres międzywojenny 155
9.2. Okres PRL 161
9.3. Planowanie przestrzenne w III Rzeczpospolitej 169
Podsumowanie 177
Literatura 178

Rozdział 10

Planowanie przestrzenne a polski system administracji publicznej - Maciej Gnela 181
Wprowadzenie 181
10.1. Źródła prawa w zakresie planowania przestrzennego 182
10.2. Cele prawa w zakresie planowania przestrzennego 183
10.3. Planowanie przestrzenne a własność prywatna 185
10.4. Podmioty zobowiązane 185
10.5. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego 186
10.6. Warunki zabudowy i zagospodarowania terenu 187
10.7. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania Przestrzennego 188
10.8. Gospodarowanie nieruchomościami publicznymi 189
10.9. Procesy wyłączeniowe 190
Podsumowanie 191
Literatura 192

Społeczeństwo

Rozdział 11

Miasto jako miejsce spotkań, tworzenia kapitału ludzkiego i społecznego - Anna Karwińska 197
Wprowadzenie 197
11.1. Współczesne miasta jako obszary spotkań i dialogu czy konfliktu społecznego 200
11.2. Zasoby miasta i ich wytwarzanie. Kapitał ludzki i kapitał społeczny 203
Podsumowanie 207
Literatura 209

Rozdział 12

Aktywność obywatelska w miastach - Agnieszka Pacut 211

Wprowadzenie 211

12.1. Uwagi wstępne 212

12.2. Formy i przesłanki aktywności obywatelskiej w miastach 214

12.3. Ruchy miejskie jako forma aktywności obywatelskiej w miastach. Studium przypadku 219

Podsumowanie 222

Literatura 223

Rozdział 13

Społeczna odpowiedzialność w zarządzaniu miastem - Magdalena Pokora 227

Wprowadzenie 227

13.1. Społeczna odpowiedzialność w zarządzaniu miastem - próba definicji 227

13.2. Społeczna odpowiedzialność w zarządzaniu miastem w świetle wybranych koncepcji 230

13.3. Praktyka społecznej odpowiedzialności w zarządzaniu miastem 234

Podsumowanie 235

Literatura 235

Rozdział 14

Potencjał instytucjonalny służby zdrowia w miastach - Jacek Klich 237

14.1. Metropolie i zdrowie populacji 237

14.2. Rozumienie zdrowia 237

14.3. Czynniki wpływające na zdrowie mieszkańców metropolii 239

14.4. Zdrowie mieszkańców metropolii 241

14.5. Wybrane projekty i praktyki zorientowane na poprawę zdrowia w miastach 247

Podsumowanie 250

Literatura 250

Zarządzanie miastami

Rozdział 15

Narzędzia zarządzania miastem w świetle polskiego systemu administracji publicznej - Bartłomiej Biga 257

Wprowadzenie 257

15.1. Miasta na prawach powiatu 258

15.2. Regionalne jednostki współpracy samorządu lokalnego 259

15.3. Zagadnienia ustrojowe 260

15.4. Ustawa o związkach metropolitalnych 264

15.5. Dysfunkcje i wyzwania 267

Podsumowanie 269

Literatura 270

Rozdział 16

Współczesne modele zarządzania publicznego a perspektywa miasta - Stanisław Mazur 271

Wprowadzenie 271

16.1. Kontekst narodzin neoliberalnych modeli zarządzania publicznego 272

16.2. Nowe zarządzanie publiczne (NZP) 276
16.3. Współzarządzanie publiczne (WP) 278
16.4. Neoweberowski model zarządzania publicznego (NMZP) 281
Podsumowanie 282
Literatura 284

Kultura i wiedza

Rozdział 17

Koncepcja smart city w kontekście polskich metropolii - Piotr Kopyciński 289

Wprowadzenie 289

17.1. Wprowadzenie do koncepcji smart city 290

17.2. Rozumienie koncepcji smart city - przegląd ujęć 291

17.3. Krytyka koncepcji smart city 296

17.4. Współzarządzanie (governance) oraz e-governance jako sposób koordynacji działań w smart city 298

17.5. Innowacje społeczne jako determinanty zmian w mieście 300

17.6. Koncepcja smart city w badaniach metropolii i obszarów metropolitalnych - projekt

SMART_KOM 302

Podsumowanie 304

Literatura 306

Rozdział 18

Idea creative city w kontekście polskich metropolii - Jakub Głowacki 309

Wprowadzenie 309

18.1. Przemysły kreatywne w kontekście polskich metropolii 310

18.2. Potencjał sektora przemysłów kreatywnych 315

18.3. Wpływ kultury oraz przemysłów kreatywnych na rozwój potencjału gospodarczego miast 319

Podsumowanie 325

Literatura 325

Spis tabel 327

Spis rysunków 328

Spis wykresów 330

O Autorach 331